

REDACȚIA

ARAD, STR. AULICH (ADAM),

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:

pe 1 an fl. 10; pe 1/2

an fl. 5; pe 1/4 de an

fl. 250; pe 1 lună fl. 1.

N-rii de Duminecă pe

an fl. 2.—

Pentru România și străinătate:

pe an 40 franci.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA

ARAD, STR. AULICH (ADAM),

INSERȚIUNILE:

pe 1 sîr garmond: prima-dată

7 cr.; a doua oară 6 cr.;

a treia-oară 4 cr. și timbru

de 30 cr. de fiecare publi-

cațiune.

Atât abonamentele cât și

inserțiunile sînt a se plăti

înainte.

Scrisori nefrancate nu se

primesc.

TRIBUNA POPORULUI

Porniri culturale.

(S) Casei naționale i-s-au pus ieri întăiele cărămizi. După săvîrșirea serviciului divin în biserica noastră catedrală, obștea românească din Arad s'a întrunit adevărat ieri în localul școlii pe str. ca să asculte prospectul întocmit de comisia.

Nainte chiar de a citi proiectul, dl Dr. N. Oncu, în aplausele întregii asistențe a făcut cunoscut că cel dintîiu care a scris pentru mărșă scop este P. S. Sa domnul Episcop Ioan Meșianu. Comisia s'a prezentat adevărat multului prelat, aducându-i la cunoștință străduințele ce credincioșii s'au depun întru propășirea culturală a neamului. P. S. Sa și-a exprimat deosebită bucurie, a promis întreg concursul seu moral și material, subscriind îndată suma de 200 coroane.

Proiectul de prospect, întocmit cu multă pricepere și citit de dl Dr. N. Oncu s'a primit d'asemeni cu mare însuflețire și fără nici o modificare, purcedându-se îndată la subscrierea cuoțelor. Intrunirea n'a ținut decât jumătate oră, rezultatul a fost însă cu atât mai bogat. Toți cei prezenți au scris cuote, unii mai multe, alții mai puține, după starea de avere a fiecăruia. Cel mai important moment a fost însă desigur când mulțimea de țărani cu o nespusă însuflețire au declarat, că nu numai vor subscrie cuote (de câte 10 coroane una) dar vor umbla din casă în casă, încât un singur Român să nu fie în Arad și să nu-și aibă partea sa de cărămidă la clădirea acestei case menite a vesti în viitor spiritul de jertfă a obștei române și dragostea ce o avem cu toții pentru toate casele naționale.

Facem și noi apel la toți amicii culturii naționale să deie sprigunul lor valoros acestei întreprinderi, care realizându-se va fi o cinste nu numai pentru Românii aradani, dar o mândrie pentru întreg neamul românesc, care în mijlocul atator prigoniri politice din partea stăpînirii, cu foarte multă înțelepciune caută forța de rezistență în ridicarea unor instituțiuni menite într'adevăr să fie cetăți nebiruite ale românismului.

Tot atât de îmbucurătoare pornire culturală este planul de a se înființa în Arad o reuniune de cântări după felul celor din Sibiu și Lugoj.

Întăiu se va constitui un cor, cu scopul apropiat de a concerta cu privilegiul adunării generale ce va ține la Rusalii Asociațiunea națională Aradana.

Era, într'adevăr, o scădere a societății aradane, care deși e mare, cultă și bogată, totuși până acum nu se putea mândri cu un cor stabil.

De aci încolo și în această privință vom face pași însemnați înainte. Din inițiativa direcțiunii Asociațiunii noastre se va constitui adevărat nu numai un cor, dar avem cele mai bune speranțe că se va înființa o reuniune de cântări care să poată figura ală-

turi cu cele mai însemnate reuniuni române de felul acesta. Se va face apel încă în săptămâna aceasta la toți iubitorii de artă și probabil că pe Joi vom și putea vesti existența deja a corului și ceva mai târziu a Reuniunii.

Importanța acestui lucru este cu atât mai mare, cu cât nu e vorba numai de cultivarea artei, ci e vorba de o mare problemă socială: astfel de reuniuni sunt legătura cea mai tare nu numai între membrii aceleiași societăți, dar ea este un minunat privilegiu de a apropia și diferitele elemente ale societății românești... La Lugoj de pildă, este o plăcere să vezi armonia minunată între inteligența din oraș și între sodalii români, cari făcînd parte din aceeași reuniune, s'au împrietenit și cu puteri unite au prestat lucruri cari nu numai că i-au întărit pe ei, dar au câștigat numelui românesc fală.

Tot așa, la Sibiu de pildă, sub conducerea maistrului Dima Reuniunea de cântări nu numai a făcut să fie admirată chiar și de Regina României, dar Reuniunea este și un teren neutru, unde se întălesc și muncesc cu dragoste persoane ce de altfel pe alt teren nicăiri nu se întălesc.

Din păcate, asemenea asperități există pretutindeni printre Români, și nimic nu este mai propriu a face să dispară această scădere socială de cât reuniunile de cântări, unde interese nu se ivesc și numai o emulație nobilă poate avea loc și preocupări înalțătoare cuprind sufletele.

Ear' la Arad indeosebi mai sunt și momente speciale. Suntem într'un focar cultural maghiar dintre cele mai puternice. Dacă pe toate terenele nu ne vom îngriji să mergem înainte, dispărem fără urme măcar.

Bată, chiar în privința chestiei de care ne ocupăm, Ungurii se vor manifesta grandios și ei, tot la Rusalii, ni-se pare. Aici se va ține adevărat concursul anual al tuturor reuniunilor maghiare de cântări, o serbătoare pentru care societatea maghiară aradana se prepară chiar d'acum.

Ar fi deci o rușine și o meritată osândă, dacă noi n'am da semne de aptitudini și pe acest teren și nu ne-am achita conștiințios de datoriile ce ni-se impun în virtutea adevărului istoric, că Aradul a fost centru cultural puternic românesc chiar la începutul veacului. Ear' comitatul Aradului — cum a arătat în escelentul seu studiu dl V. Mangra — a fost o cetate culturală chiar înainte de aceasta cu două veacuri.

Înființarea Casei naționale și a Reuniunii de cântări este deci mai presus de toate — o datorie!

Presă detestabilă. Înregistrînd cea mai nouă infamie a agenților provocători puși la cale de Jesszensky — proclamația revoluționară făcută de individul Mihail Vazul — am proorocit, că presa maghiară carăși va căuta să exploateze această mișcăre de la D. Sîn.-Martin în defavorul cauzei române.

Inadevăr, în numerile lor de Paști, ziarele

maghiare publică la loc de frunte infecțiunile dictate în condeiul lui Mihail. Culmea nerușinării este, că presa maghiară pune în socoteala Românilor acel pretins apel la revoluție în același timp când dă și mărturisirea suspomenitului individ, care spune: „Am trimis proclamația cu scop să denunț autorităților pe cei cari ar fi primit-o, vrînd să fac astfel servicii patriotice“.

Rămîne deci bine stabilit, că agenții provocători fac servicii patriotice când denunță.

„Congrua“ necatolicilor.

Deschizîndu-se după pauza de serbătorile Paștilor, Dieta ungară va lua în desbatere proiectul de lege despre salarisarea preoților confesiunilor necatolice, sau „congrua necatolicilor“, cum n numesc ziarele.

Proiectul a trecut deja prin comisiile respective, a instrucțiunii publice și a finanțelor, și s'a și raportat asupra lui prin raportorii acelor comisii.

Bată, în extras, raportul comisiei financiare, fiind și el destul de interesant întru descoperirea adevăratelor intenții ce se urmăresc prin noua lege.

Proiectul răspunde unei trebuințe recunoscute în general, zice raportul, trebuință care e dovedită și prin bugetele trecutului mai apropiat. În 1895 s'au luat în buget pentru acoperirea acestor lipse 100 mii fl., în 1896: 150 mii; în 1897: 250 mii, ear' în 1898 deja 300 mii floreni, (pentru a fi împărțite de ministru preoțimei, adevărat.)

Venitele de căpetenie ale bisericilor respective ale confesiunilor, rămân și mai departe cele din trecut! Proiectul acesta contribuie numai cu o întregire a venitelor acolo unde minimul de existență nu este dat. Cifra cu care acest proiect va însărcina bugetul statului după intrarea în viață a legii, încă nu se poate decât aproximativ numi. Dar' el va fi totuși o povară însemnată pentru vistieria statului, mai ales în aceste timpuri, când multele trebuințe amenință a mistui cu totul și puținul plus al bugetelor anuale.

Acceptează apoi comisia punctul de vedere al proiectului, ca salariile de 800 ori 400 să fie măsurate după calificățiunea preoților.

Pe temeiul datelor primite până acum dela autoritățile mai înalte bisericesti, proiectul își întinde competența sa asupra alor 1206 preoți reformați, 253 evanghelici de confes. augustină, 106 gr.-or. sârbi, 1906 gr.-or. români, și 303 „rabbi“...

Cînd toate aceste salarii ar fi întregite la 400 fl., ar trebui pentru ele 832.291 fl., ear' la 800 fl. ar trebui 1.577.917 fl.

E mare „jertfă“ aceasta, — zice raportul comisiei financiare, făcîndu-se a uita că nu dela sine ci tot dela credincioșii acelor confesiuni se scoate! — jertfă pe care o aduce parlamentul (!) prin realizarea acestui proiect, ideii mari a egalității de drept, religiei și umanismului „națiunii“... și astfel

nu e numai cu dreptate, dar' e și datorința lui, ca făcînd întrebuintare cât mai grabnică de această „jertfă“, și ținînd înaintea ochilor și cercul de drept autonom al fiecărei confesiuni, — să-și asigure oare-cari „garanții“!

O astfel de garanție constituie, zice, mai ales §. 7 al proiectului, în virtutea căruia nu se împărtășesc din întregirea venitului, sau acîndu-o li-se detrage, acelor preoți, cari au fost pedepsiți la pierdere de oficiu, sau arată „ținută contrară statului“, pentru care au fost pedepsiți pe cale judecătorească ori cel puțin disciplinată...

Care va să zică, „parlamentul“ aduce această „jertfă“, pentru preoțimea țării, și de aceea are și drept și e și cu cale să-și „asigure garanțiile“ de lipsă, ca frîul ce-l pune preoțimei în exerciarea liberei credințe și opinii politice să fie tare: să nu-i lase să bată alte drumuri decât maghiare, maghiarofile, și de acestea numai de cele „liberale“, „banffyane“...

Halal de ea „jertfă“!..

Turburările din Macedonia.

Un comitet s'a format sub numele de „Comitetul revoluționar macedonean“, constituindu-și sobcomitete în Kessie, Bitolia, Perlepe, Köprii, Stumđa, İktib, Osmania, Karatovo, Satuga, Komanovo, Üsküb și vilajetul Cosovo, dar' și în alte localități.

Acest comitet revoluționar împărția, cu ajutoriul învățătorilor bulgari, fel și fel de proclamațiuni și tipărituri, prin cari ațîta vehement contra sultanului și a guvernului său.

Comitetul a trimis scrisori amenințătoare la adresa acelor Bulgari, cari nu voiau să se alătura la ei, ba au și ucis pe câțiva dintre ei, ceea-ce apare din scrisorile ce au căzut în mâinile autorităților turcești.

Comitetul a împărțit satele bulgare în mai multe zone militare, ai căror locuitori se obligau cu jurămint, că vor prinde arma contra musulmanilor! Și a așezat în mai multe locuri magazine de arme, și a adus în ele foarte mari cîntătimi de arme, de munițiuni, de bombe și dinamită, din Bulgaria.

Comitetul central a statorit planul așa, că Bulgarii se vor îmbrăca în haine de soldați turci și vor ataca satele bulgare, prădînd, ceea-ce se va pune în cărca Turcilor (și va fi pretext de a se ridica contra lor...)

Comitetul a săvîrșit tot posibilul, ca să și realizeze intenția criminală — spune raportul — dar' autoritățile imperiale ținînd perchișiție în casa lui George Kodsa, în cauza uciderii lui aga Kiazin, a dat de urma a nenumărate scrisori și hîrtii, ce au dus la descoperirea complotului.

Căpeteniile revoluției proiectate au prins de veste și s'au refugiat în Bulgaria, dar' câțiva dintre ei n'au putut scăpa peste hotar și au căzut în mâinile gendarmilor turci. Aceștia au fost siliți a-și recunoaște intențiile revoluționare, și au predat gendarmieriei 1573 puști, revolvere și săbii, 14.000 patrone, 78 bombe și mare cîntătime de dinamit.

